

HODNOCENÍ VLIVU P ÍMÝCH ZAHRANI NÍCH INVESTIC NA ROZVOJ VYBRANÝCH REGION

EVALUATION OF THE EFFECT OF FDI ON DEVELOPMENT OF SELECTED REGIONS

MGR. MONIKA CHOBOTOVÁ, PH.D.

Katedra managementu a podnikání | *Department of Business and Management*
Obchodn podnikatelská fakulta v Karviné | *School of Business Administration in Karvina*
Slezská univerzita v Opav | *Silesian University in Opava*
✉ *Univerzitní.nám.1934/3, 733 40 Karviná, Czech Republic*
E-mail: chobotova@opf.slu.cz

Anotace

Cílem tohoto p ísp vku je analyzovat dopad p ímých zahrani ních investic (PZI) na rozvoj vybraných regionu. Zvolenými regiony jsou Moravskoslezský a Zlínský kraj. V úvodu p ísp vku jsou popsány teoretické pohledy a poznatky na tuto problematiku. Pro analýzu sou asného stavu byla použita metoda komparace. Pro zhodnocení dopadu p ímých zahrani ních investic byl použit koeficient korelace, pomocí kterého byla zkoumána vzájemná závislost mezi p ílivem PZI a vý-í regionálního HDP, PZI a mírou nezam stnanosti a mezi PZI a po tem ekonomických subjekt . Na základ provedených analýz byly zji-ť ny rozdíly mezi sledovanými regiony ve vývoji p ímých zahrani ních investic za sledované období. Z korela ní analýzy, byl potvrzen vliv PZI na tvorbu regionálního HDP, který je významný. Vztah k problematice nezam stnanosti a po tu ekonomických subjekt se p ekvapiv prokazuje jako nepodstatný. Velice silná závislost byla potvrzena mezi PZI a po tem ekonomických subjekt u obou kraj .

Klí ová slova

p ímé zahrani ní investice, region, HDP

Annotation

The aim of this paper is to analyse the impact of FDI on development of the selected region. Selected regions are Moravia and Zlín Region. In the beginning of the paper describes the theoretical perspectives and insights on this issue. For analyse the current state was used method of the comparison. The impact of FDI on GDP, unemployment rate and the number of enterprises was assessed by the correlation coefficient. Based on the analysis, differences were found among the surveyed regions in the development of foreign direct investment during the reporting period. From the correlation analysis was confirmed by the impact of FDI on the creation of regional GDP, which is significant. Relation to the issue of unemployment is surprisingly proved to be irrelevant. A very strong correlation was confirmed between FDI and the number of businesses in the two regions.

Key words

foreign direct investment, region, GDP

JEL classification: R3, C4, F21

Úvod

S problematikou p ímých zahrani ních investic se m fleme setkat v ad teorií. Z pohledu regionálního rozvoje, pat í mezi základní lokaliza ní teorie. Za první systematicky pojatou lokaliza ní teorií je považována von Thünenova teorie lokalizace zem d lských ínností, která považuje za hlavní faktor lokalizace zem d lské produkce vzdálenost odbytového trhu a s tím spojené náklady na

dopravu (Damborský, Wokoun, 2010). V díle (Smitha,1966) dochází ke spojení teorie minimálních náklad s teorií maximálního zisku v jediný model. Optimální umístění podniku je tam, kde jsou nejv tší rozdíly mezi náklady a p íjmy. Podle Alfreda Webera, který je tv rcem klasické teorie pr myslové lokalizace je nejlepší místem pro lokalizaci firmy s nejnižšími náklady. Weber adí mezi nejd lefít jší faktory lokalizace podniku dopravní náklady, náklady na pracovní sílu a aglomera ní efekty. V dob vzniku jeho my lenek byly dopravní náklady velmi vysoké, z tohoto dvodu byla geografická blízkost trh velmi významná. Práce vychází z p edpokladu dokonalé konkurence, tržní cena neovliv uje lokaliza ní chování podnikatele. Tato cena je v ude stejná a nehraje v modelu Alfreda Webera fládnou roli (Damborský, Wokoun, 2010). P íliv p ímých zahrani ních ((PZI) investic je jeden z i indikátor hodnotící stav ekonomiky dané zem . M fleme konstatovat, fle ím vy í je d v ra v domácí podnikatelské prost edí, tím vy í je podíl p ímých zahrani ních investic v dané zemi. P ímé zahrani ní investice pozitivn ovliv ují rozvoj eské ekonomiky a podílejí se i na rozvoji region . Motiva ní faktory investor pro realizaci p ímých zahrani ních investic jsou odli né, obecn m fleme konstatovat, fle investo i zpravidla vstupují do ekonomiky, aby naplnili cíle, které si stanovili v rámci své podnikové strategie, vedle zisku mohou sledovat i dal í cíle, nap . zvý ení hodnoty firmy, snížení výrobních náklad , zvý ení výrobní kapacity, ovládnutí trhu apod. Se vstupem na zahrani ní trh firma musí investor p edpokládat možná politická a ekonomická rizika, která se vstupem na nový trh mohou vzniknout.

(Blomstr m, Kokko,1998) vymezují tyto motivace pro realizaci p ímých zahrani ních investic:

- **Vlastnictví** ó motivem pro investování v zahrani í je výhodná koup kapacity (nap . produk ní), tzn. fle cena za jednotku této produkce je výrazn nížší, nefl p i jejím po ízení v zemi domácího sídla firmy,
- **Lokalizace** ó udávající, fle podm tem pro investování v zahrani í je výhodná geografická poloha (snížení dopravních náklad) a možnost pr nik na nové trhy,
- **P ekonání obchodních bariér** (celních a necelních) ó investice e í problémy exportu. Získávání p íslu ných licencí je velmi nákladné a íní zboží nebo slufby nekonkurenceschopnými. Náklady se tedy snižují šinternacionalizací, tj. p enesením výroby dovnit území chrán ného bariérami,
- **Využití lokálních výhod** ó motivem pro p ímé zahrani ní investice jsou také zdroje surovin i kvalifikovaná pracovní síla za nížší mzdy, íli p íznivé jednotkové náklady (pop ípad nížší dan),
- **OLI motivace**, spojující první afl t etí motivaci.

P i rozhodování o umístění investice tedy na investory p sobí jednak zmín né lokaliza ní faktory, tak i poskytované investí ní pobídky. Problematiku investí ních podmínek v R právn upravuje zákon . 72/2000 Sb., o investí ních pobídkách, aktuáln platí novela z roku 2012. Zákon pro každou aktivitu stanovuje podmínky, které je nutné splnit, aby mohl investor o investí ní pobídku pofládat. V p ípad každé aktivity platí, fle podmínky musí být spln ny do t í let od data ud lení investí ních pobídek (tj. od vydání rozhodnutí o p íslibu investí ních pobídek). Podpora je zacílena jednak na výrobní projekty ve zpracovatelském pr myslu (zákon o investí ních pobídkách), dále na projekty do progresivních technologií a aktivit s vysokou p ídanou hodnotou a velkým exportním potenciálem. Podpora je poskytována maximáln do vý e dané regionální mapou intenzity ve ejné podpory. Její vý e tedy závisí na regionu, ve kterém je investice realizována. Míra podpory je zvý ena o 10 % v p ípad st edních podnik , o 20 % v p ípad malých podnik . Noví i stávající investo i z oblastí zpracovatelského pr myslu, strategických slufeb a technologických center mohou získat slevu na dani z p íjm po dobu afl 10 let. Významnou inovací je institut šstrategické investí ní akceš, na kterou je možné získat hmotnou podporu afl do vý e 5 % náklad . Investí ní pobídky jsou tedy nástrojem aktivní politiky zam stanosti. Zmín ná novela zejména roz í uje možnosti erpání pobídek na technologická centra a centra strategických slufeb. Noví i stávající investo i z oblastí zpracovatelského pr myslu, strategických slufeb a technologických center mohou získat slevu na dani z p íjm po dobu afl 10 let. Významnou inovací je institut šstrategické investí ní akceš, na kterou je možné získat hmotnou podporu afl do vý e 5 % náklad . (CzechInvest, 2013). Investí ní pobídky vytvá í ur íté komplexní prost edí, jehoí atraktivita je r znými zp soby m ena, hodnocena a sledována. Konzulta ní firma A. T. Kearney, provádí pr zkum mezi manaflery tisícovky nejv tších sv tových firem, na základ kterého stanovuje FDI Confidence Index, tedy index d v ry v realizaci

p ímých zahrani ních investic ve sv tovém m ítku v daném roce. Velice populárními investicími lokalitami, v posledních letech jsou ína, následuje USA, Indie, Brazílie a N mecko. Zem st ední a východní Evropy zaznamenaly v posledních letech mírný propad a byly nahrazeny asijskými destinacemi (Vietnam, Indonésie, Malajsie). Roste také popularita Spojených arabských emirát a zemí Perského zálivu, z ejm s ohledem na r st hodnoty energetického sektoru. eská republika zaujala v roce 2010 17. pozici (Kearney, 2004).

Co znamená vstup investora pro místní/regionální rozvoj? P edstavují významný zdroj tvorby nových pracovních míst, které vznikají se vstupem p íchozích investor . Nové pracovní místa vznikají, také u domácích podnik , které díky vstupu investora se stali jejich dodavateli a roz-í ili svoji výrobní kapacitu. P ímá investice m fle vyvolat i vznik nových firem v p ožadovaných odv tvích, která v regionu nebyla zastoupena. P íchod zahrani ního investora do regionu má také svá rizika m fle zp sobit likvidaci malých a st edních podnik a vést k omezení domácí konkurence. V p ípad , fle se nejedná o investici šna zelené louce, ale o p evzetí podniku v d sledku restrukturalizace p evzatého podniku m fle dojít k restrukturalizaci podniku a k propu-t ní stávajících zam stnanc . V sou asné není vhodné na velkého investora pohlíftet jako na klí ový subjekt regionálního rozvoje. P ítomnost velké firmy v regionu dnes neznámá p ítomnost celé nebo v t-ínové ásti dané firmy, ale spí-e p ítomnost díl í ásti subjekt , které danou firmu tvo í. Výrobek, který byl v systému standardizované velkovýroby vyvíjen, navrhován, vyráb n v jednom nebo n kolika blízkých regíonech jednou firmou, je díky globalizaci sou asné dob produkován na mnoha místech velkým mnofstvím nezávislých subjekt . Z tohoto d vodu není pro investora problém po ur íté dob , kdy zváflí v-echna pozitivna a negativna z daného regionu odejít, cofl je nutné považovat jako jeden z d leflitých rizikových faktor .

1. Cíl a metody

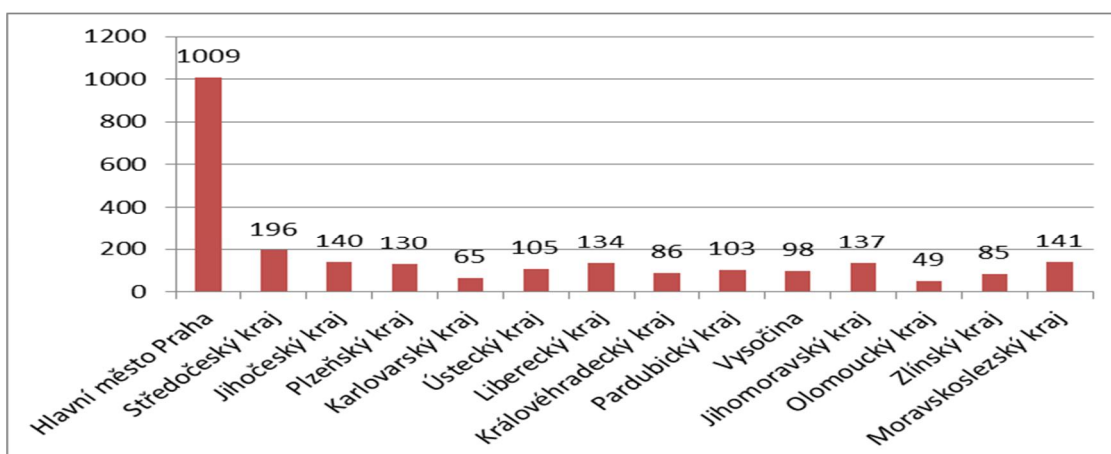
Vývoj p ímých zahrani ních investic v jednotlivých krajích R je z d vodu lep-í meziregionální srovnatelnosti sledován pomocí ukazatele objemu PZI na jednoho obyvatele kraje (v tis. K /obyvatele). Rozloflení PZI je možné pozorovat v rámci celé R, ale i na úrovni kraj a okres . Cílem tohoto p ísp vku je zhodnotit vývoj a dopad p ímých zahrani ních investic ve zvolených regíonech, kterými jsou Moravskoslezský a Zlínský kraj. Hodnocení bude sledováno za asové období od roku 2000 do 2011. K analýze vývoje budou pouflita data získaná z eského statistického ú adu (SÚ), z eské národní banky (NB) a z agentury Czechinvest. Za pomocí koeficientu korelace byla zkoumána vzájemná závislost mezi p ílivem PZI a vý-í regionálního HDP a mezi PZI a mírou nezam stnaností a mezi PZI a po tem ekonomických subjekt . Ve v-ech p ípadech budou hypotézy testovány na 95% hladin významnosti.

2. Hodnocení sou asného stavu v R

V eské republice bylo od roku 1998 do 5. dubna 2013 ud leno i p íslíbno celkem 709 investicíních pobídek na projekty v celkové vý-í investice 625,36 mld. K . Z teritoriálního hlediska mají nejvy-í podíl p ímých zahrani ních investic do R tyto zem : Nizozemí (27,4%), N mecko (14,9 %) a Rakousko (13,2 %). Mezi zem , jejichfl celkový objem investovaného kapitálu p esahuje 100 mld. K , lze adit i Lucembursko, Francii a TÝcarsko. Ze zemí Evropské unie pochází 88,6 % z celkového objemu PZI (k 31. 12. 2010) a zhruba 93,8 % tvo í investice z Evropy. Z mimoevropských stát tak pochází pouze 6,2 % zahrani ního kapitálu a nejvýznamn j-ími investory jsou Spojené státy americké a Japonsko (NB, 2014).

Obr. 1: Stav p ílivu PZI do kraj na obyvatele k 31. 12. 2000-2011 (tis. K)

Zdroj: vlastní zpracování, data dle NB (2013)

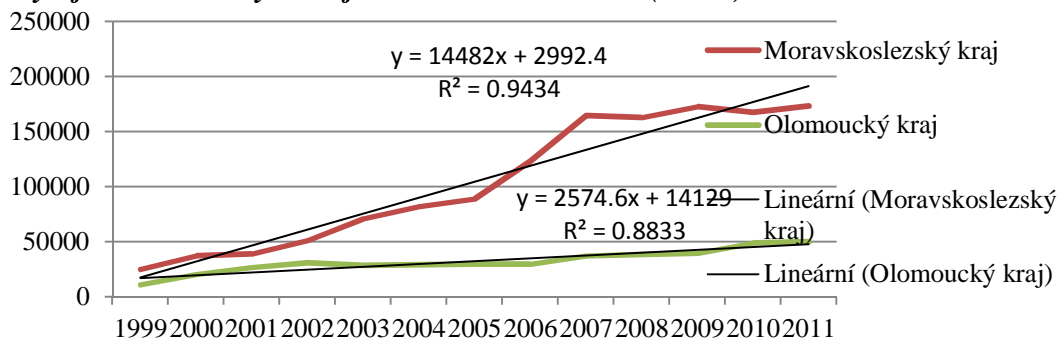
Pro bližší zkoumání vlivu PZI na rozvoj regionu byly vybrány dva kraje Moravskoslezský a Zlínský. Sledované období, ve kterém bylo provedeno pozorování, bylo od roku 2000 do 2011.

Moravskoslezský kraj

V oblasti PZI dosahuje Moravskoslezský kraj p ekvapiv dobrých výsledk . Podle agentury Czechinvest, která ve své zpráv uvádí, že v tomto kraji bylo podpo eno od roku 1993 -2013 celkem 328 investičních projekt , v celkové ástce 116 089,15 mil. K . Po et pracovních míst se navý-il o 30 541. Moravskoslezský kraj dosáhl nejvyššího nár stu PZI v R v období mezi roky 2000 a 2011 se objem PZI/ob. zvý-il z 29 na 141 tis. K . Největší podíl na tomto výsledku má investice p ísp la také prozatím nejvýznamnější zahraniční investice korejské automobilky Hyundai Motor Company, která se v roce 2006 rozhodla postavit závod na výrobu osobních automobil v No-ovicích. Tato investice, p ílákala do regionu další investory, kteří jsou subdodavatele automobilového pr myslu. Bohužel, i p es získané a podpo ené investiční projekty, se v Moravskoslezském kraji pohybuje vý-e produkce na obyvatele v porovnání s ostatními kraji na pr m rné úrovni. Nezam stanost v regionu je po Ústeckém kraji druhá nejvyšší a v roce 2013 dosahovala 9,82%. Po et podnikatelský subjekt má za sledované období pozvolnou rostoucí tendenci. V roce 2009 byl zaznamenán jediný pokles v kumulativních p ír stcích v po tu podnikatelských subjekt oproti roku 2008 (SÚ, 2014).

Zlínský kraj

Pro komparaci s Moravskoslezským krajem byl zvolený Zlínský kraj, který dosahuje podpr m rné hodnoty PZI 82 tis. K /ob. Agentura Czechinvest podpo ila v tomto kraji od roku 1993 celkem 158 investičních projekt v celkové vý-i 33 128 mil. K a v kraji vzniklo celkem 8012 pracovních míst. V tomto kraji za sledované období m fleme íct, fle k v t-ímu nár stu PZI do-lo mezi roky 2006 a 2007, další významný nár st byl v roce 2010 viz. obr. 2. Za velikou slabinu tohoto kraje je jeho nevhodná poloha a také -patná infrastruktura, tím se region stává pro investory nedostupným. Nejvýznamnější investorem v kraji je firma Continental AG podnikající v gumárenském pr myslu v Otrokovicích (CzechInvest, 2013). V po tu podnikatelský subjekt byl v tomto kraji zaznamenán výrazný pokles v roce 2009, kdy do-lo ke snížení ekonomických subjekt o 2 503 oproti roku 2008 (SÚ, 2014).

Obr. 2: Vývoj PZI ve zvolených krajích za období 199 -2011 (tis. K)

Zdroj: vlastní zpracování, data dle NB (2013)

P i pozorování trendu vývoje PZI ve zvolených krajích, za pomoci sm rnic regresních p ímek viz obr. 2, je vid t, fle u Moravskoslezského kraje rostl objem PZI/ob. rychleji a výrazn ji a naopak u Zlínského kraje byl r st spí-e pomalý a mírný. Pro zji- ování závislosti na PZI byly vybrány tyto ukazatele hrubý domácí produkt, míra nezam stanosti a po et ekonomických subjekt . Pro zji- ování byla použita korela ní analýza. Hodnota korela ního koeficientu vyjad uje p ímou úm ru mezi zkoumanými hodnotami. Velikost koeficientu vyjad uje míru závislosti, ím vy- í je absolutní hodnota koeficientu, tím v t- í je závislost mezi veli inami. Jako první byla za pomoci korela ní analýzy zkoumána závislost mezi PZI a HDP p epo ítaný na 1 obyv. Z výsledk korela ní analýzy vyplývá, fle existuje závislost mezi vý- í PZI a velikostí HDP. Koeficient korelace dosáhl hodnoty (0,96) a u Zlínského kraje (0,87). Test významnosti pro koeficient korelace potvrdil, fle existuje korela ní vztah mezi t mto veli inami u obou kraj Moravskoslezského i Zlínského kraje. V rámci výzkumu byla zkoumána i závislost mezi PZI a mírou nezam stanosti na obyv. ve v ku 16- 64 let. Korela ní vztah mezi uvedenými veli inami nebyl testem významnosti prokázán ani u Moravskoslezského kraje ani u Zlínského kraje. Hodnota koeficientu korelace byla u Moravskoslezského kraje (-0,16) a u Zlínského kraje (0,59). Jako poslední byl zkoumán korela ní vztah mezi PZI a vývojem po tu podnikatelských subjekt na 1 obyv. v daném regionu. U obou zvolených kraj byla prokázána závislost mezi PZI a po tem ekonomických subjekt . V p ípad Moravskoslezského kraje vy- el korela ní koeficient (0,94) a u Zlínského kraje (0,86).

Záv r

P ímé zahrani ní investice p íspívají k regionálnímu rozvoji. Analýza p sobení PZI na ekonomickou výkonnost prokázala, fle objem PZI a velikost HDP se vzájemn ovliv ují. Tato skute nost byla zaznamenána u Moravskoslezského i Zlínského kraje. Zahrani ní investice mají jednozna n pozitivní vliv na r st produktivity práce v eské ekonomice. Podniky vlastn né zahrani ním kapitálem totiž dosahují vy- í produktivity na jednoho pracovníka, nefl je tomu u firem domácích. V p ípad vývoje objemu PZI a míry nezam stanosti nebyla prokázána existence korela ního vztahu ani u jednoho ze zvolených kraj . Lze tedy konstatovat, fle tempo r stu PZI nekoresponduje s tempem r stu nezam stanosti. Nepotvrzení existence tohoto vztahu se jeví jako pom rn p ekvapivé, zvlá- t pak p i zji- ní, fle HDP je vývojem PZI naopak významn ovliv ován. V p ípad ukazatel PZI a po et ekonomických subjekt byla u obou kraj potvrzena velice silná závislost V záv ru je pot eba zd raznit, fle kapitálov silné zahrani ní podniky nabízí akademické sfé e, zejména vysokým -kolám, mofnosti spolupráce v oblasti inovací a výzkumu a vývoje. Pro domácí dodavatelské firmy zase kontrakt se zahrani ním investorem znamená -anci zapojit se do globálních produk ních et zc a získat tak p ístup k dal- ím zakázkám. Z makroekonomického hlediska p íspívají zahrani ní firmy vzhledem ke své výrazné exportní orientaci ke zlep- ování platební bilance a tím ke zvy- ování tempa hospodá ského r stu. (Wokoun, Tvrdo , 2010)

Literatura

- [1] BLOMSTR M, M. KOKKO, A., (1997). How Foreign Investment Affects Host Countries. *Policy Research Working Paper no. 1745*. Washington: The World Bank. p. 44.
- [2] DAMBORSKÝ, M. WOKOUN, R., (2010). Lokaliza ní faktory malého a st edního podnikání v podmínkách ekonomiky R. *E+M Ekonomie a Management*, vol. 13, iss. 2, pp. 32-43. ISSN 1212-3609.
- [3] CzechInvest, (2014). *Investi ní pobídky* [online]. [cit. 2014-04-5]. Dostupné z: <<http://www.czechinvest.org/data/files/brozura-k-novele-zakona-3297-cz.pdf>>.
- [4] CzechInvest, (2013). *Ud lené investi ní pobídky* [online]. [cit. 2014-4-7]. Dostupné z: <<http://www.czechinvest.org/data/files/1993-1-pol-2012-public-62-cz.xls>>.
- [5] CzechInvest, (2014). *Analýza dopadu pobídek na R* [online]. [cit. 2014-4-14]. Dostupné z: <<http://www.czechinvest.org/data/files/analyza-dopadu-pobidek-na-cr-2050-cz.pdf>>
- [6] eský statistický ú ad, (2014). [online]. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <<http://czso.cz>>
- [7] NB, (2000 - 2013). *P ímé zahrani ní investice 1998 - 2011*. [online] [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platbni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/index.html.>
- [8] WOKOUN, R., TVRDO , J. a kol, (2010). *P ímé zahrani ní investice a regionální rozvoj*. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1736-0.

P ísp vek byl zpracován v rámci projektu Inovace studijních program na Slezské univerzit v Opav , Obchodn podnikatelské fakult v Karviné r. . CZ.1.07/2.2.00/28.0017.